

ANALYS 2014-08-29

REGERINGEN HAR LYCKATS SKAPA EN RESERVARBETSKRAFT SOM HÅLLER NERE KRAVEN PÅ LÖNER OCH BÄTTRE VILLKOR

Alliansregeringen lovade att minska utanförskapet i Sverige – men antalet människor utanför arbetsmarknaden har inte minskat sedan 2007.

Har regeringen misslyckats?

Nej, målet för regeringen har aldrig varit att minska arbetslösheten.

Det man vill är att minska kostnaderna och öka antalet låglönejobb.

Många tror att jobbskatteavdragen gynnat medelklassen och ekonomin.

Sanningen är att medelklassen får betala regeringens skattesänkningar med ökade avgifter och försämrade konkurrenskraft för Sverige.

Det skriver företrädare för Verdandi, en organisation som arbetar bland dem som på olika sätt hamnat i utanförskap.

När alliansregeringen tillträdde 2007 hade de en sedan länge utformad plan för hur den svenska ekonomin skulle stöpas om. Planen innehöll flera delar.

Ökade löneskillnader

Ett led i planen var att öka löneskillnaderna på arbetsmarknaden och att sänka de totala lönekostnaderna. Det var här som "kampen mot utanförskapet" kom in i bilden. Det gällde att skärpa kraven i arbetslöshetsförsäkringen, sjukförsäkringen och förtidspensioneringen, så att det blev svårare att få ersättningarna, att tiden som ersättning betalades ut minskades, att ersättningarnas värde sänktes genom frysta miniminivåer och att de försäkrades egenavgifter höjdes.

A-kassan är idag urholkad. De höga egenavgifterna fick många att gå ur a-kassan. Endast fem procent av de som har rätt till a-kassa får full ersättning. Mer än var tredje arbetslös får ingen ersättning från a-kassan. Idag är a-kassan på samma nivå som försörjningsstödet. Kraven för att få försörjningsstöd har skärpts. Allt färre har rätt till bostadsbidrag.

Många som tidigare var förtidspensionerade har idag ålderspension. Men nyrekryteringen har minskats genom tuffare inträdesregler. Kraven har skärpts för att få sjukpenning och för hur länge man kan få sjukpenning. Få arbetsgivare är beredda att ta emot sökande som under lång tid varit borta från arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen kan då bara erbjuda olika slag av coachning eller "sysselsättning" i Fas 3 utan lön och utan utbildning.

På det här sättet skapades en stor armé av arbetslösa med tillräckligt låga inkomster för att "göra nytta" i arbetsmarknadspolitiken. Denna stora skara var nu beredd att ta vilket jobb som helst till vilken lön som helst. För att upprätthålla konkurrensen mellan de lågutbildade måste armén vara tillräckligt stor. För att säkerställa detta hölls möjligheterna till utbildning nere.

Subventionerade jobb

Ett annat led i regeringens plan var att skapa en mängd skattesubventionerade jobb, som tidigare inte funnits på den svenska arbetsmarknaden. En del av de arbetslösa kunde få jobb med hushållsnära tjänster, enklare byggjobb eller jobb inom hotell- och restaurangnäringen. Arbetsgivare kunde anställa unga eller långtidsarbetslösa med kraftigt subventionerade löner. Syftet var också här att bygga upp arbetsmarknader som skulle normalisera låga lönekostnader.

Armén fylldes också på med lågavlönade chaufförer, byggjobbare, restaurangpersonal från låglöneländer inom och utanför EU. Kraven på kollektivavtalsenliga löner ignorerades och en allt svagare fackföreningsrörelse fick allt svårare att hålla reda på de oändliga kedjor av underentreprenörer som tilläts medverka i kampen om dumpade löner.

Ökade klyftor

Alliansregeringens politik var således aldrig att minska arbetslösheten utan att öka antalet låglönejobb på svensk arbetsmarknad. Fredrik Reinfeldt bekräftade detta vid ett möte i Davos i januari 2013. Han framhöll att bara 2,5 procent av de arbetande i Sverige hade låglönejobb, medan siffran för hela EU i genomsnitt är 17 procent. Enligt professorn i internationell ekonomi Lars Calmfors har politiken givit resultat eftersom andelen med lägre inkomst än 60 procent av medianinkomsten har ökat kraftigt sedan 2007.

Men politiken drar samtidigt isär samhället. Den håller en tiondel av befolkningen i fattigdom och utestängda från möjligheter att utbilda sig och hitta jobb på mer kvalificerade arbetsmarknader. Medan globaliseringen ställer krav på Sverige och andra länder att höja produktiviteten och kunskapsinnehållet i produktion och arbetsmarknad bidrar den förda politiken till att sänka den allmänna produktivitets- och kunskapsnivån.

Medelklassen har vant sig vid arbetslöshetsprocent kring 8 procent och en ungdomsarbetslöshet som är tre gånger så stor. Kanske är orsaken att de som drabbas i större utsträckning bor i förorter som få i medelklassen kommer i kontakt med. SCB redovisar en statistik¹ över situationen i de 15 mest utsatta stadsdelarna i Sverige (URBAN 15):

- Andelen sysselsatta i U15 är bara 45 procent (mot nära 80 procent i hela landet).
- Andelen öppet arbetslösa i U15 är drygt 15 procent (mot 8 procent i riket), fyra gånger fler i arbetsmarknadsprogram i U15 än i riket.
- 45 procent av dem som bor i U15 mellan 20 och 64 år varken arbetar eller studerar (mot 18 procent i hela riket).
- Oron är stor när andelen som inte är behörig till gymnasium ökat till 12 procent. Med det är i hela riket. De flesta bor i U15, där siffran är 39 procent.

Politik för medelklassen

Samtidigt som de mest utsatta drabbas av en politik som utestänger dem från utbildning och möjligheter att få meningsfulla jobb för regeringen en annan politik gentemot medelklassen.

Alliansregeringen har i fem steg infört ett så kallat jobbskatteavdrag till en kostnad av 99 miljarder kronor. Jobbskatteavdragen gör att löntagarna upplever att de får mer pengar i plånboken även utan löneökningar. Den minskade a-kassan leder samtidigt till att arbetslöshet är mer kostsam för den enskilde individen. Båda faktorerna tillsammans gör löntagarna mer benägna att acceptera lägre löner än vad som annars skulle ha varit fallet. Jobbskatteavdragets syfte är således att pressa den allmänna löneökningstakten på arbetsmarknaden.

De som har arbete har gynnats av jobbskatteavdraget men har i praktiken själva fått avstå löneutrymme för att finansiera de avtalsförsäkringar som successivt tagit över när socialförsäkringarna minskat sitt ansvar. Medan arbetsgivare kan dra av arbetsgivaravgiften till a-kassan betalar den enskilde individen en förhöjd avgift som inte får dras av. I vissa förbund (men långtifrån alla) betalar medlemmarna en egen premie för att skydda sig med en individuell försäkring.

I vissa branscher (men lång ifrån alla) har arbetsgivare och fack tecknat omställningsförsäkringar till skydd vid arbetslöshet. Detta har löntagarna själva fått betala genom att avstå utrymme vid löneförhandlingar.

Ett viktigt syfte med jobbskatteavdraget har varit att medelklassens ökade konsumtion till följd av minskade skatter ska stimulera den svenska ekonomin. Fredrik Reinfeldt brukar säga att medelklassen numera har fickorna fulla av "hoppande femkronor" som bara väntar på att konsumeras. Men när medelklassen står där på perrongen för att ge sitt bidrag till en konsumtionsledd tillväxt upptäcker de att tågen slutat att gå, att barnen har svårare att få utbildning, jobb och bostäder och att skatteavdragen ätits upp av ökade kostnader för transporter, el och boende.

Världens bästa finansminister

Anders Borg utsågs 2011 av tidskriften Financial Times till världens bästa finansminister. Ekonomer världen över var imponerade över bedriften att sänka skattekvoten snabbare än i något annat land samtidigt som jobbskatteavdragen stimulerade den ekonomiska tillväxten. De var också imponerade över hur regeringen minskat statens utgifter i socialförsäkringssystemen genom försämringar eller övervältring till kollektivavtalen. Statens utgifter för välfärdens kärna (skola, vård och omsorg) har samtidigt övervältrats på kommuner, landsting och anhöriga.

Men Financial Times och andra beundrare av den svenska regeringens politik såg inte politikens baksidor. De noterade inte att politiken lett till växande klyftor mellan medelklassen och de sämst ställda, att den sociala oron bland fattiga i förorter ökat och att rasism och främlingsfientlighet håller på att växa i Sverige på samma sätt som i Europa och USA. De noterade inte heller att en betydande del av skattesänkningarna har tillkommit genom att investeringarna i infrastruktur och bostadsbyggande hållits på sparlåga.

Försämrade konkurrenskraft ett hot mot svensk ekonomi

Investeringarna i transportinfrastruktur (vägar och järnvägar) är de näst lägsta i Europa trots att passagerar- och godstrafik ökat mer i Sverige än i de flesta andra europeiska länder. Investeringar i bostäder är de absolut lägsta i Europa trots att befolkningstillväxten varit högre än i andra europeiska länder.

Genom att hålla tillbaka nödvändiga investeringar i transporter och bostadsbyggande slipper regeringen att dra på sig onödigt stora utgifter som annars skulle äventyra målet att sänka skattetrycket. Visst kan man skjuta på investeringar en viss tid för att släppa fram hushållens konsumtion. Men när investeringar och underhåll av järnvägar skjuts upp i 30 år går det till sist inte att dölja bristerna i järnvägsnätet. När befolkningstillväxten överstigit bostadsbyggandet i landet sedan 1997 går det inte att dölja bristerna längre.

Företag söker arbetskraft, men har svårt att få sökande att flytta till regionen. Det saknas bostäder. Gods som ska transporteras kan inte levereras i tid.

Det här leder till att den ekonomiska tillväxten bromsas, främst i storstadsregionerna. Det har inte bara betydelse för dessa regioner utan för hela landet. Det leder till fortsatt hög arbetslöshet och mindre skatteintäkter som ska betala för välfärd och investeringar i bland annat bostäder och kollektivtrafik.

Valet avgör

Den 14 september avgörs valet mellan två olika inriktningar av svensk politik. En fortsatt alliansregering kommer att fortsätta att driva en politik som omformar Sverige till ett två-tredjedelssamhälle:

- där arbetsmarknadens svagaste grupper kommer att hållas utanför meningsfullt arbete, utbildning och goda livschanser för de svagaste barnen,
- där medelklassen så småningom upptäcker att de fått vara med att betala skenbara skattesänkningar med ökade egna utgifter för välfärd, transporter, boende, utbildning osv,
- där svensk industri och forskning försätter att flytta utomlands samtidigt som antalet jobb med låg produktivitet fortsätter att tunna ut produktiviteten i ekonomin,
- där eventuella investeringar i infrastruktur och bostäder aldrig kommer att förverkligas om de står i vägen för ett fortsatt sänkt skattetryck.

En regering ledd av socialdemokraterna kommer att behöva stöd av andra partier. Vi utgår från att en sådan regering kommer att bryta alliansregeringens strategi att reformera om svensk ekonomi och arbetsmarknad genom att hålla de mest utsatta utanför jobb och utbildning. Vi utgår ifrån:

- att arbetslösa kommer att kunna få jobb som inte längre utförs inom den offentliga sektorn, att de kommer att få möjligheter till utbildning och praktik som leder till meningsfulla jobb,

- att ett kunskapslyft startas för grupper som saknar tillräcklig grundskoleutbildning och behörighet till gymnasieskolan
- att den långsiktiga kampen för full sysselsättning går genom framtidsinvesteringar som gör Sverige intressant för företag som vill vara med och utveckla infrastruktur, bostäder, klimatomställning av miljonprogrammet och övrig utveckling av svenska innovationer
- att små- och medelstora företag kan öka efterfrågan på varor och tjänster till globala marknader
- att kampen mot främlingsfientlighet och rasism går via full sysselsättning.

Vi vet att benägenheten att gå och rösta är betydligt lägre i de mest utsatta områden där bland annat Verdandi verkar (omkring 60 procent jämfört med 85 procent i hela riket). Vi vet också att den politiska representationen är svag bland dessa grupper. Men denna gång är det viktigare än någonsin att rösta. Mot fortsatt förtryck och förnedring och för en politik som sporrar människor att bygga ett bättre samhälle där alla behövs.

Helena Frisk, ordförande Verdandi

Rasken Andreasson, vice ordförande i Verdandi

Jan Edling, styrelseledamot i Verdandi

¹ URBAN 15 - DE 15 MEST UTSATTA STADSDELARNA I SVERIGE: Rinkeby (Stockholm), Tensta (Stockholm), Hovsjö (Södertälje), Ronna (Södertälje), Araby (Växjö), Herrgården (Malmö), Södra Sofielund (Malmö), Centrum och Öster (Landskrona), Gamlegården (Kristianstad), Bergsjön (Göteborg), Gårdsten (Göteborg), Hjällbo (Göteborg), Norra Biskopsgården (Göteborg), Kronogården (Trollhättan), Hässleholmen (Borås).